

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten LI: PREGLED PRESUDA IZ MARTA 2015.

6. april 2015.

U martu 2015, Evropski sud za ljudska prava je odlučivao u sljedećim slučajevima koji su se odnosili na slobodu izražavanja:

- **Maguire protiv Ujedinjenog kraljevstva** (predstavka br. 58060/13), 3. mart 2015: osudom zbog nošenja provokativne majice nije prekršeno pravo na slobodu izražavanja;
- **Almeida Leitão Bento Fernandes protiv Portugala** (predstavka br. 25790/11), 12. mart 2015: osudom za klevetu zbog romana o porodici autorke nije prekršeno pravo na slobodu izražavanja;
- **Öner i Türk protiv Turske** (predstavka br. 51962/12), 31. mart 2015: osudom zbog širenja „terorističke propagande“ u govoru koji je pozivao na mirno rješenje kurdskog problema je prekršeno pravo na slobodu izražavanja.

Navedene presude ticale su se sljedećeg:

- **Maguire protiv Ujedinjenog kraljevstva** (predstavka br. 58060/13), 3. mart 2015: osudom zbog nošenja provokativne majice nije prekršeno pravo na slobodu izražavanja

Slučaj se ticao osobe koja je na fudbalskoj utakmici nosila majicu s logoom Irske nacionalne oslobodilačke armije, koja je prema Zakonu o terorizmu Ujedinjenog kraljevstva zabranjena organizacija, a koji je pratio slogan „J...Š MAK SJETI SE DERIJA“¹ (u Ujedinjenom kraljevstvu, cvijet maka simbolizuje znak sjećanja na članove oružanih snaga koji su umrli na dužnosti i uglavnom se nosi oko 11. novembra). Utakmica se igrala između fudbalskih klubova *Rendžersi* i *Seltik*, a na prethodnim mečevima među ovim klubovima je zabilježeno sektaško nasilje između njihovih rivala, navijača protestanata i katolika. Po završetku utakmice podnositelj predstavke je zajedno sa drugim navijačima *Seltika* osuđen za „narušavanje mira“ i zabranjeno mu je da prisustvuje fudbalskim utakmicama dvije godine.

¹ Engl: „FUCK YOU POPPY REMEMBER DERRY“

Evropski sud za ljudska prava je smatrao da pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja nije prekršeno i proglasio je slučaj neprihvatljivim, tj. „očigledno neosnovanim“. Sud je prihvatio da je postojao rizik od sektaškog nasilja na fudbalskim utakmicama kao što je ova, i da je policija najbolje mogla ocijeniti da li je nošenje majice moglo da dovede do nasilja. Sud je takođe konstatovao da je kazna bila laka (nije izrečena kazna zatvora). Nije smatrao da je zabrana od dvije godine bila pretjerana, čak iako se uzme u obzir da je podnosilac predstavke ljubitelj fudbala i da je imao sezonsku kartu za utakmice *Seltika*.

- **Almeida Leitão Bento Fernandes protiv Portugala** (predstavka br. 25790/11), 12. mart 2015: osudom za klevetu zbog romana o porodici autorke nije prekršeno pravo na slobodu izražavanja

Slučaj se ticao autorke osuđene za klevetu zbog knjige u kojoj su pominjani članovi porodice njenog supruga. U knjizi je ispričana priča o porodici koja je emigrirala u Sjedinjene Američke Države sa sjevera Portugalije. Pominjani su događaji koji uključuju prostituciju i vanbračne veze. U predgovoru knjige autorka je zahvalila ljudima koji su je inspirisali, navodeći da su činjenice koje je ispričala u romanu proizvod njene mašte i da je bilo kakva sličnost sa stvarnim činjenicama slučajna. Ujak, tetka, rođaka, sestra i majka njenog supruga su je ipak tužili, žaleći se da se roman ticao njihove porodične istorije i da je narušio ugled njihove porodice. Autorki je dosuđena novčana kazna od 4.000 EUR i naloženo joj je da plati odštetu u iznosu od 53.500 EUR.

Sud je zaključio da osudom nije prekršeno pravo na slobodu izražavanja. Primijetio je da osobe prikazane u romanu nisu bile javne ličnosti. Ovo je značilo da je domaćim organima dato široko polje procjene pri ocjenjivanju „neophodnosti“ kazne koja je izrečena autorki. Sud nije vidio razlog zbog kog se ne bi složio sa zaključkom portugalskih sudova da je naracija romana zaista bila klevetnička, i primijetio je da su portugalski sudovi u svojim presudama prepoznali značaj prava na slobodu izražavanja. Sud je takođe konstatovao da su iznosi novčane kazne i odštete utvrđeni u skladu s finansijskom situacijom autorke.

- **Öner i Türk protiv Turske** (predstavka br. 51962/12), 31. mart 2015: osudom zbog širenja „terorističke propagande“ u govoru koji je pozivao na mirno rješenje kurdskog problema prekršeno je pravo na slobodu izražavanja

Slučaj se ticao dvije osobe koje su održale govore tokom proslave kurdske Nove godine (Newroz). U govorima su izrazili nezadovoljstvo određenim politikama vlade, praksama službi bezbjednosti, kao i uslovima pod kojima se lider Kurdistanske radničke partije, Abdullah Öcalan nalazio u pritvoru. Svoj govor su završili rečenicom: „Država nije preduzela nikakve korake za demokratizaciju ili rješavanje kurdskog problema. Mi vjerujemo u mir i u to da bi država mogla da preduzme odgovarajuće korake kako bi riješila kurdski problem“. Oni su osuđeni za „širenje terorističke propagande“ u ime

ilegalne organizacije (Kurdistske radničke partije - PKK) i osuđeni na godinu i osam mjeseci zatvora. Uložili su žalbu i Kasacioni sud je potvrdio osudu.

Evropski sud je smatrao da je osudom prekršeno pravo na slobodu izražavanja, jer, posmatrano u cjelini, govori nisu ohrabivali nasilje, oružani otpor ili ustanak. Sud je smatrao i da govori the speeches were not capable of inciting violence by instilling a deep-seated and irrational hatred against identifiable persons, and that they therefore did not constitute hate speech nisu bili takvi da su mogli da podstaknu na nasilje izazivanjem duboko ukorijenjene i iracionalne mržnje prema određenim osobama, pa da zato nisu predstavljali govor mržnje. Konačno, Sud je primijetio da se iz presuda domaćih sudova nije vidjelo da je procjenjena proporcionalnost kazne i njen uticaj na pravo na slobodu izražavanja. Zbog svih ovih razloga, Evropski sud za ljudska prava je smatrao da su presuda i kazna nesrazmjerne i da zato nisu bile „neophodne u demokratskom društvu“.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Legal Defence Initiative, u saradnji sa HRA

Bilteni se objavljuju u okviru projekta „Podrška razumijevanju novinarske etike i slobode izražavanja“, koji finansira Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici.
